

Thoma László

A SERDÜLŐKOR ETIKAI KÉRDÉSEI

Etika – kiegészítő modul

KÍSÉRLETI TANKÖNYV

A KÖZÉPFOKÚ REFORMÁTUS HIT- ÉS ERKÖLCSTANOKTATÁS SZÁMÁRA

Készült a Református Pedagógiai Intézet hit-és erkölcsstan taneszköz fejlesztő programja keretében, a Zs.-244/2012.11.16. 4.b. Zsinati Határozat alapján.

A kísérleti tankönyv a következő korosztályok számára javasolt:
9. évf. 2. félév – 10. évf. 2. félév
Modulcsoport: Etika
Típus: Kiegészítő modul

A kiadványból bármely részletnek az oktatási célon túli felhasználása csak a Kiadó és a Szerző előzetes engedélyével lehetséges.

Szerző: Thoma László
Szerkesztette: Dr. Jakab-Szászi Andrea

© Thoma László, 2013, 2015
© Református Pedagógiai Intézet 2015
© a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója 2015

A kiadvány tartalmáért a Református Pedagógiai Intézet felel.
A Református Pedagógiai Intézet megbízásából kiadja
a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója.

Felelős kiadó: Galsi Árpád
Tördelés: Tibographia Stúdió,
www.mediasziget.hu
Felelős vezető: Kerti Tibor

Nyomdai kivitelezés: Pauker-Holding Kft.
Felelős vezető:
Vértes Gábor

RP-009/NC11
ISBN 978-963-9700-99-4

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	4
1. Mit jelent tinédzsernek lenni?	6
2. Identitás: a testi és lelki tükör – és zavarai.	8
3. Lázadásaink	11
4. Értékes – de mitől? Értékrendjeink	14
5. Mi és mások: közösség és barátok	16
6. Mi és mások: élet a családban, a szülők tisztelete	18
7. Mi és mások: az önálló élet kezdetei	21
8. Mi és mások: a gyülekezet és az ifjúsági csoport.	23
9. Erkölcs a szerelemben	26
10. Konfliktusok és krízisek az ember életében.	29
11. Mindennapi veszteségeink és keresztyén válaszok.	31
12. Szemben az elmúlással: öngyilkosság, halál, a haláltól való félelem és keresztyén válaszok	35
13. Irányító vagy irányított? Vágyak és kísértések	38
14. Amikor a jövő a tét: környezetvédelem a gyakorlatban	40
15. Összefoglalás	43
Kislexikon a modul alapfogalmaival	46

ELŐSZÓ

A serdülőkorról sok mindent lehet hallani. Talán mást mondanak róla a szüleid, mást a tanáraid, megint mást üzen a média. Sőt, máshogy érezheted magadat te is serdülőként, mint ahogy a környezeted lát téged. A változások ideje ez, amiben jó, hogy ha megtapasztalhatod, hogy van, aki támogat téged. Ezzel együtt jó lenne szabadnak is lenni.

Lehet, hogy sok mindent tanultál már Istenről, és tapasztaltál is róla dolgokat; de lehet, hogy még nem ismered a hit világát. Mindenképpen jó híreim vannak számodra: egyrészt minden életszakaszban újra lehet fogalmazni hitünk igazságait és újabb mélységeket lehet felfedezni benne; másrészt sosem késő elkezdeni Isten keresését.

Ebben a tankönyvben olyan kérdéseket fogtok körüljárni, amelyek érinthetnek téged serdülőként. Keresd a keresztyén válaszokat mindarra, ami téged ér, ami körülvesz, ami hatással van rád. Sok témát csak érint a tananyag, nem megy igazán a mélyére. A cél a hittanórai közös munkára az, hogy kezdjete el őszintén beszélni ezekről a kérdésekről! A tankönyvi anyagok, a kapcsolódó bibliai Igék, a feladatok mind azt a célt szolgálják, hogy tudd jól megfogalmazni saját kérdéseidet. Ezután lehetséges csak a jó válasz megtalálása.

Egy fontos alapszabály érvényes ennek a tankönyvnek a használatára is: amennyire komolyan veszed, amennyi energiát te magad belefektetsz a munkába, annyira lesz hasznos a számodra.

Bízom abban, hogy az ebben a tankönyvben megfogalmazottakból iránymutatást, segítséget kaphatsz azokra a döntéshelyzetekre, ami előtt állsz!

Végül pedig hadd álljon itt néhány szó arról, hogyan használd ezt a könyvet! Minden lecke három részre tagolódik. A „Gondolatok a témáról” egységben található röviden annak az összefoglalása, amiről az órán szó lesz. Fölvet néhány, a témával kapcsolatos, kérdést és röviden összefoglalja a lecke tartalmát. A könnyebb áttekinthetőség kedvéért a fő vázlatpontok **megvastagítva**, míg az idézetek *dőlt betűvel* kiemelve találhatóak. Isten Igéjének életünk minden eseményére van üzenete! Ezt mutatja a leckék második pontja is. A kapcsolódó bibliai igehelyek mellett pár mondatban azt olvashatod, hogy milyen módon kapcsolódik az adott Ige a tanult témához. Nem biztos, hogy az órán mindegyikről szó lesz, de érdemes legalább otthon kikeresned és elolvasnod őket!

A leckék harmadik pontja a feladattár. Izgalmas és érdekes feladatok tárháza ez, melyek közül tanárod választja majd ki azokat, amelyeket az órán közösen elvégeztek. Valószínűleg nem jut mindegyikre idő, de remélem élvezni fogjátok a közös munkát!

Ahogy Te magad is tudod, ez a könyv még csak „próba-verzióban” létezik. Kérlek segíts nekünk abban, hogy minél jobb legyen! A gondolataidat, véleményedet írd le és küldd el nekünk a vallástanárod által vagy az előző oldalon található címekre! Köszönjük a segítségéd, Isten vezessen és áldjon a mindennapjaidban!

1. MIT JELENT TINÉDZSERNEK LENNI?

I. Gondolatok a témáról

„**Miért nem ért meg engem senki?**” Lehet, hogy ti is sokszor gondoljátok így, és nap mint nap szembesültök azzal, hogy változnak a dolgok bennetek és körülöttek egyaránt. Néha azt várják a felnőttek, hogy ti magatok is felelősen, felnőttként viselkedjétek, máskor szeretnék, ha még kicsit gyerekek maradnátok. Elég nehéz kiigazodni a felnőtteken.

A tanáraitok is elvárják a kreativitást és az önállóságot, közben pedig megkötnek a szabályokkal, a felelősségről és a kötelességről beszélnek állandóan.

A lelkész is arról prédikál, mi lenne a helyes, hogyan lehet Istennek tetsző életet élni, és mit is vár el tulajdonképpen az Isten.

A barátokra is hol lehet számítani, hol nem! Egyszer nagyon meg tudunk bízni bennük, máskor, mikor elárulják rájuk bízátok titkaitokat, megfogadjátok, hogy soha többé nem fogtok bízni senkiben!

Elég zavaros a történet, olyan, mintha senkire nem lehetne számítani, mint ha mindenki kiszámíthatatlan és bizonytalan lenne körülöttünk. Vagy csak mi változunk legbelül?

Teljesen természetes módon az emberi élet legmozgalmasabb és **legintenzívebb belső fejlődési periódusát** élitek 14-16 éves fiatalként. Sok mindenben rendelkeztek már a felnőttekéhez hasonló képességekkel, mégis olykor esendőnek és gyengének érzitek magatokat, mint egy kisgyermek. Egyik pillanatban mindenre képesnek érzitek magatokat, a másikban pedig koromsötét fellegek jelennek meg az égen.

Hidd el, **normális mindaz a változás**, ami benned zajlik! Más is átéli ezt. Sőt, valamilyen formában minden felnőtt megtapasztalta! Hidd el, túl lehet élni! És közben még sok mindent lehet tanulni és tapasztalni is! Ki tudja, lehet, hogy ez életed egyik legfontosabb szakasza, ami nagyban kihat arra, milyen is lesz a folytatás!

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **Zsolt 27.** Az Istenbe vetett hit nyújtotta védelemről, biztonságról beszél a zsoltár. Ezt a biztonságot, reménységet csak Ő tudja nyújtani nekünk, ezért nem is érdemes másban keresni.

2. **Zsolt 121, 2.** Ez a zsoltárvers még istentiszteleteken is elhangzik: segítségünk az Úrtól jön. Ő a teremtőnk, aki az egész világot a kezében tartja. Jó megvalítani a hitünket, reménységünket, kimondani azt, ami lehet, hogy természetes és egyértelmű számunkra.

III. Feladattár

1. Kis cetlikre írtok fel azt, mi a jó a serdülőkorban, mi nem az! Ragasszátok fel őket a táblára! Beszélgetsetek róla, ki hogyan éli meg a nehézségeket!
2. Próbáljátok összegyűjteni azt is, hogy lehetne jobb, elviselhetőbb ez az időszak számotokra és a környezetetek számára!
3. Miben más most az életed, mint pár éve? Párokban beszéljétek meg a legfontosabb változásokat!
4. Beszéljétek meg a csoporttal, mi volt az az információ, ami új volt számokra a serdülőkorral kapcsolatos előadásból!
5. Készíts házi dolgozatot, járj utána kicsit mélyebben annak a témának, ami különösen felkeltette az érdeklődésedet a serdülőkor kapcsán! Használd azokat a fogalmakat, amiket megismertél a téma kapcsán!

2. IDENTITÁS: A TESTI ÉS LELKI TÜKÖR – ÉS ZAVARAI

I. Gondolatok a témáról

„Tükröm-tükröm, mondd meg nékem” – bárcsak lenne egy ilyen bölcs és megbízható forrás, ami megmondja nekünk, kik is vagyunk, milyenek vagyunk, és főként milyennek kellene lennünk ahhoz, hogy igazán szeressenek és elfogadjanak minket!

A helyzet azonban sokkal nehezebb. **Ki mondja meg, mi a jó**, és milyenné kell válni ahhoz, hogy tényleg menő lehessenek, és kitűnjek a tömegből?

Azt, hogy **hogyan kell igazán jól kinézni**, meg lehet tudni, csak figyelni kell a divatot. Azt enni, azt hordani, úgy gondolkodni a világról, mint a sztárok igen, biztos ez a jó megoldás! Vagy inkább legyünk teljesen egyediek! Ne kövessünk mindenféle ideálokat, hanem teremtsük meg a saját stílusunkat! Az igazán egyedi és különleges lenne! Persze lehetne úgyis élni, hogy direkt mindenben az ellenkezőjét tesszük annak, amit a szüleink és általában a felnőttek jónak tartanak. Hiszen az csak jó lehet! Ki akar olyan szűk, besavanyodott és unalmas világban élni, mint amilyen az övéké?!

„**Boldog biztos csak akkor lehetek, ha...**” talán sokszor megfogalmazódik benned a gondolat! És milyen távol vagy sokszor attól, amilyen szeretnél lenni! Szeretnél kedves lenni meg jó fej, de nem jut eszedbe semmi, amikor egy jó poént kellene nyomni az osztályban. Vagy kifejezetten idegesítenek azok, akikkel kedvesnek kellene lenned. Szeretnél talán megbízható lenni, de állandóan elfelejtetted azt, amit meg kellene csinálnod és szétszórt vagy. Igazán jó lenne jó barátnak lenni, de nem tudsz úgy odafigyelni másokra, ahogy azt elvárják tőled. Nehéz ügy!

De ami még ennél is nehezebb talán az, ami kívül van. Túl vékony vagy, esetleg túl kövér? Ott vannak a pattanások meg a hajad is, ami sosem úgy áll, ahogy kellene... **Ha a tükörbe nézel**, talán nehéz elégedettnek lenned mindennel: az orrod, a füled, a szemeid, a szád - biztos lenne min változtatni.

Olvashatsz olyanokról, akik nem esznek, mert le akarnak fogyni. Vagy folyamatosan hánytatják magukat, hogy elérjék a kívánt testsúlyt. Anorexia, bulimia és sorolhatnánk azokat a súlyos betegségeket, amihez elvezethet az, ha valaki teljesen mássá akar lenni, mint amilyen ő valójában.

A legnehezebb talán mégis az, mikor azt hallod: pont olyan vagy, mint apád vagy anyád... Pedig pont olyan nem szeretnél lenni!

Ha **ez az egész egy rossz álom**, akkor jó lenne már felébredni! Miért olyan nehéz ez az egész? Hogy csinálják a felnőttek, hogy sokszor olyan magabiztosak és elégedettek magukkal és a világgal?

Abban biztos vagyok, hogy **elkeseredésre nincs okod**. Minden felnőtt volt tizenéves, és megharcolta azokat a harcokat, amiken te is átmész. Fontos, hogy ne spórold meg ezeket! Keresd a magad útját!

Igen, úton vagy. Változol, formálódsz. Keresd azoknak a társaságát, **akik elfogadnak** olyannak, amilyen most éppen vagy azzal együtt, hogy úton vagy, és folyamatosan változol.

A szülőkről pedig csak annyit, hogy talán még számukra is lehet remény így felnőtt korban is. Ki tudja, talán a te változásaiddal, felnőtté válásoddal együtt bennük is jobb irányba változhatnak a dolgok!

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **Ézs 43, 1.** Identitásunkat nagyban meghatározza az, amit mások mondanak rólunk. A keresztyén ember identitásában döntő az, ahogy Isten tekint rá. Az ézsaiási Ige arról beszél, hogy Isten azt mondja nekünk: „Enyém vagy.” Ez adhatja meg egész létünk számára azt a biztonságot, amit sehol máshol nem találhatunk meg.
2. **Jn 15, 9.** Jézus megmutatta az Atya szeretetét, kiábrázolta Őt magát az embereknek. Ebbe a szeretetbe simulhat bele az életünk és ezzel a szeretettel szerethetjük egymást is. Isten szeretetének megtapasztalása olyan erővel hathat az ember életére, hogy akár képes átformálni a kapcsolatait és az önmagáról alkotott képet is!

III. Feladattár

1. Beszélgetsetek párokban a következő kérdésekről:
 - a. Hány tükör van a lakásban, ahol élsz?
 - b. Van-e neked saját tükröd? Ha van, írd le, milyen!
 - c. Hányszor nézel tükörbe egy nap? Mit érzel általában ilyenkor?
 - d. Mit gondolsz, mi jár mások (szüleid, barátaid, vagy akár idegenek) fejében, mikor rád néznek?

2. Alkossatok párokat! Olyan osztálytársat keress, akivel talán a legkevésbé ismeritek egymást! Készítsetek „személyiségprofil” a másikról! Kérdezzétek meg egymást a következőkről (feltehettek más kérdéseket is, ezek csak irányadóak a beszélgetésre):
 - a. Milyen jó, illetve rossz tulajdonságokat ismersz fel magadban?
 - b. Milyen helyzetekben érzed leginkább jól magad a bőrödben?
 - c. Mikor érzed a legkellemetlenebbül magadat?
 - d. Van-e olyan személy a családban, akire hasonlítasz (akár külsőleg, akár belsőleg)? Ki az, és miben hasonlítasz rá?
 - e. Mi az, amit szeretsz a külsődben?
 - f. Mi az, amin szívesen változtatnál a külsődben? Miért?
 - g. Ki számodra az ideális férfi / nő? Miért?
3. A páros beszélgetés után osszátok meg a csoportban azt, amit megtudtatok egymásról! Üljetek körbe. Egy valaki üljön a kör közepére. A csoport tagjai egy-egy mondatot mondanak a körben ülőnek, ami így kezdődik: „Azt szeretem benned, hogy...”. Törekedjetez minél konkrétabb visszajelzést adni egymásnak!
4. Hogyan is néz ki egy ideális férfi / nő? Készítsetek leírást az alapján, amit a média közvetít erről felétek! Beszéljétek meg közösen! Készíthettek egy tablót is azokkal a tulajdonságokkal, amik eszetekbe jutnak! Beszéljétek meg, mennyire egyezik ez azzal az elvárással, amilyenné ti válni szeretnétek!

3. LÁZADÁSAINK

I. Gondolatok a témáról

*„Nem igaz, hogy engem nem engednek el sehová a szüleim
Érthetetlen, hogy minden házi munkában segítenem kell otthon
Minek kell mindig rendben tartanom a szobámat?
Mások miért dohányozhatnak, nekem meg még ezt sem lehet?
Ha a tanárok festhetik magukat, akkor a diákokra miért vonatkozik ez a tilalom?
Miért van az, hogy a tanár késhet az óráról, de ha egy diák késik, igazolatlant kap?
Miért főznek direkt olyan ételeket a menzán, amit csak erőnek erejével lehet meg-
enni?
Ha a felnőttek beszélhetnek csúnyán, minket miért büntetnek meg a trágár be-
szédért?
Más is füvezik, én miért nem próbálhatom ki?
Ha más is lop, én miért nem másolhatom le másnak a háziját, vagy miért nem
tölthetek le a netről egy kész házi dolgozatot?”*

Lázadás... azért, mert a világ igazságtalan! Azért, mert én is azt akarom csinálni, amit én igazán szeretnék! Ha másnak lehet, nekem miért nem?

Lázadunk a **felnőttek ellen**, akik állandóan meg akarják kötni az életünket. Olyan dolgokat akarnak betartatni velünk, amikre ők sem képesek – érezheted sokszor így.

Egy **fennálló rend vagy rendszer ellen** mindig is történtek lázadások az emberiség története folyamán. Hozzá tartozik az ember természetéhez a keretek szétfeszítése, a változtatás igénye.

Persze ha igazán őszinték vagyunk, fel kell tennünk a kérdést: vajon mi tudjuk majd jobban csinálni? Van jobb ötletem arra, milyen legyen az „új”, ha a „régit” már kidobtam?

Lázadunk emberek ellen. A szüleink ellen, a tanáraink ellen. És sokszor **láza-
dunk Isten ellen is**. Mert néha olyan, mintha ő sem lenne külön az állandóan korlátozó szülőknél vagy tanároknál. A Bibliában arról olvasunk, hogy Isten engedelmességre, követésre hív. Aki állandóan lázad és ellenáll Istennek, arra ő nem erőlteti rá az akaratát, de hosszú távon az az ember biztosan kimarad valami jóból, ha nem azon az úton jár, amit Isten jónak mondott a számára.

Ha nem lázadt volna sosem az ember, sosem jutott volna egyről a kettőre az emberiség. De ha mindig lázadt volna, elveszett volna mindaz az érték, tudás és tapasztalat, amire az elődök jutottak.

Az állandó lázadás és ellenállás **elszigeteli** az embert és a közösségeket, tönkreteszi a kapcsolatokat. Azt hiszem, az a legfontosabb, hogy miközben lázadunk és ellenállunk rendeknek, rendszereknek, szokásoknak és véleményeknek, sose „égessük fel” magunk mögött az utat. Lehet, hogy néha később belátjuk, hogy tévedtünk. Nagy emberi erény, ha valaki képes beismerni, ha tévedett vagy valamiben elvetette a sulykot. Mert ez bizony gyakran előfordulhat, miközben lázadunk...

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **ApCsel 21, 31.** Sokszor az Isten elleni lázadás jut csak eszünkbe a lázadásról, pedig a Biblia is beszél arról, hogy az emberi természet sok minden ellen lázong. Akár a fennálló rend ellen, akár egy személy viselkedése ellen. A lázongás sokszor veszélyes, mert agresszióhoz, harchoz, különböző összetűzéshez vezethet. Az Apostolok Cselekedeteiben a fenti részben is arról olvashatunk, hogy a felbolydult, lázongó nép megfélemezésére, a helyzet kezelésére a rómaiak mozgósítják katonai erejüket.
2. **5Móz 31, 27.** Mózes a búcsúbeszédeiben szól arról, hogy pontosan megismerte népe lázadó természetét. Lázadoztak vele szemben is és Isten ellen is. (Erről a lázadó természetről beszél az **Ez 2, 3** is.) Fel tudod idézni, a pusztai vándorlás során mely történetek igazolják ezt?
A lázadás egyébként az emberi természet része, amely olyan egyetemes emberi jellemző, ami bármely kultúrában és történelmi korban megtalálható, természetesen nem ugyanolyan formában vagy intenzitással van jelen az emberek között.

III. Feladattár

1. Idézetek fel történelmi tanulmányaitokból olyan személyeket, mozgalmakat, akik (amik) fennálló rend vagy rendszer ellen lázadt! Érdemes végignézni közelebbről, miben volt igazuk, és miben tévedtek.
2. Készítsetek kiselőadást olyan hírességekről, akik nagy lázadók hírében állnak! Miben lehet követendő számodra és miben nem az?
3. Osszatok meg egymással olyan helyzeteket, amikben otthon vagy az iskolában lázadni szoktatok! El is játszhatjátok rövid kis jelenetek formájában mind-

azt, ami történni szokott! Képzeljétek magatokat a másik oldal helyébe, mit él meg akkor, miközben ti lázadtok ellene?

4. Üzenet a jövőbe: írjatok levelet leendő gyermekeiteknek arról, mit éltek meg most tizenévesként a családotokban, környezetetekben, milyen tanácsokkal szolgálhattok nekik arra az időre nézve, mikor ugyanebben a korban lesznek!
5. Keressetek olyan bibliai történeteket, amiben megjelenik a lázadás! Osztályozzátok őket aszerint, hogy ember-ember vagy Isten-ember között jelentkezik-e a lázadás! Van-e különbség e történetek között? Milyen hasonló működési módokat figyelhettek meg az embereknél?
6. Szerintetek hogyan tekint Isten a lázadó emberre? Hogyan fejezhetjük ki Felé, ha valamit nem értünk, vagy valamivel nem értünk egyet? (Olvassátok el az 55. és a 109. Zsoltárt. Milyen módon fejezi ki panaszát, kérdéseit a zsoltáríró Isten felé?)

4. ÉRTÉKES – DE MITŐL? ÉRTÉKRENDJEINK

I. Gondolatok a témáról

Értékeinkre igyekszünk nagyon vigyázni. Otthon mindig ugyanoda tesszük a telefonunkat, a kulcsunkat, az ékszereinket, hogy biztosan megtaláljuk, és ne kelljen állandóan keresnünk. Biztos helyen tartjuk őket útközben is, hogy ne vesszenek el. A pénzt a legtöbbször a bankban tartják, ahol úgy gondolják, biztonságban van.

Nagy értékű vagyontárgyakra a legtöbbször biztosítást kötnek. A bankkártya PIN kódját senkinek sem áruljuk el, hogy csak mi férjünk hozzá pénzünkhez.

A legbensőbb dolgainkhoz sem engedünk igazán közel másokat. Védjük a titkainkat, legbensőbb emlékeinket gyakran még saját magunk előtt is el tudjuk zárni emlékezetünk mélyén.

Mitől értékes az ember? – tehetjük fel a kérdést. Keresnünk kell a jó választ, mert a legegyszerűbben csak azt mondhatjuk: minden élet értékes, mert Isten adta. De mi van azzal, aki elvesztegette életét, és visszaélt mások jóindulatával és szeretetével? Mi van a bűnözőkkel és áldozataikkal: talán az ő életük is ugyanolyan értékes?

Érték - értékes - értékrend. Rendkívül különböző az, mi számunkra az érték és mi nem az! Hordozzuk családunk és közösségeink értékrendjét, miközben mi magunk is változtatjuk azokat a közösségeket, ahová tartozunk!

Mi a közös az értékrendjeinkben? Református keresztyének vagyunk. Alapvető értékeink a hit, a reménység és a szeretet, amely Isten Igéjéből táplálkozik. Kutatunk és keresnünk kell a mindennapokban, mit is jelent megélni azt az értékrendet, amit jónak tudunk elfogadni, amire több ezer év óta emberek milliárdjai bízzák életüket.

Nincs semleges gondolkodás és **nincs értékrend-mentes élet!** A világ, amiben élünk, hordozza és közvetíti a saját értékrendjét. Értékes az, aki fiatal, aki sikeres és gazdag, aki meg tudja valósítani önmagát, aki érvényesíti az akaratát másokon. Mi történik, ha a keresztyén értékrend találkozik ezzel? Nyilván ütközni fog. Valamilyen hatással lesz a másokra. A kérdés, hogy melyik melyikre?

Talán a legnagyobb kihívás az életben az, hogy aszerint éljünk és cselekedjünk, amit hiszünk és igaznak tartunk! Igaz, hogy a szeretet mindig erősebb, mint bármilyen más megtartó erő! Aki Isten szeretetére alapozza az életét, az ezzel a szeretettel tud másra is odafigyelni! Nem csak a maga hasznát keresi, hanem a másét is! Vegyük számításba

azt, hogy Istennek terve van az életünkkel! Szolgáló életre hív, amiben mi magunk is meggazdagodhatunk azáltal, hogy az Ő dicsőségére akarunk élni! Akinek az életében ott van a legfontosabb érték, Isten elfogadó szeretete, kegyelme, annak döntéseit, világlátását ez áthatja, és a világ többé nem az érvényesülés (vagy a veszedelem) helye lesz számára, hanem Isten szántóföldje, ahol neki feladata, küldetése van!

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **Péld 4, 23.** Az Ige szerint a szívedből indul ki minden élet. Vigyázz a belsődre, vigyázz az értékrendedre; a tanításra, meggyőződésidre, amiket Istentől kaptál! A szíved az életed középpontja, itt születnek a döntések, itt dől el, mit fogsz tenni, hogyan fogsz élni. Drága kincs, minden féltve őrzött dolognál fontosabb az, hogy a bensődben rend és békesség legyen és hogy Isten uralma, szeretete töltsön be!
2. **Lk 6, 45.** Az ember megpróbálhat mást mutatni magából, mint aki ő valójában, de igazából ez hosszú távon nem megy. Elárulják az embert a szavai, elszólásai, a gesztusai, testbeszéde; azok a tettei, amiket akkor tesz, mikor azt gondolja, nem látják mások. Letagadhatatlan, hogy mivel van csordultig a szív. A nyomás alatt, a veszélyben feloldódik a kontroll, és kirobban az, ami a szív mélyén van. Jó dolog, ha a szívünkben, bensőnkben teret engedünk Isten munkájának, és a Szentlélek töltheti be szívünket!

III. Feladattár

1. Próbáljátok közösen számba venni azokat a legfőbb értékeket, amik meghatározzák saját értékrendeteket!
2. Mennyiben érzitek azt, hogy különböztök a környezetetektől? Ha igen, soroljátok fel, hogy miben!
3. Alkossatok két csapatot és szervezzetek vitát a következő kérdésekről (igyekezzetek árnyaltan érvelni, képviselni a saját álláspontotokat, mindeközben meghallgatni a másik felet is, és megérteni az ő indokait):
 - Kinek az élete értékesebb?
 - Mi adja az emberi élet értékét? Ki tudja megmondani a „mértékegységet”, és mi alapján?
 - Van-e értéktelen élet?
 - Mitől hiteles egy ember értékrendje?
 - Szükség van-e egyáltalán értékrendre?
 - Miben más egy református keresztyén fiatal értékrendje más kortársainál?

5. MI ÉS MÁSONK: KÖZÖSSÉG ÉS BARÁTOK

I. Gondolatok a témáról

Néha úgy érezheted, hogy egész jól tudnád élni az életedet, ha nem zavarnák meg mások! Milyen egyszerű lenne az élet, ha békén hagynának...

Olykor pedig szembesülsz vele, hogy nagyon fontos, hogy legyenek körülötted! Létszükséglet, hogy ne legyünk egyedül!

A Biblia is azt mondja, hogy **nem jó az embernek egyedül lennie**. Ezért teremtette Ádámnak Évát. Társas lények vagyunk, akiknek szükségük van a közösségre, szükségük van a kapcsolatra!

Maga a szeretet is kapcsolatokban élhető meg igazán! Jó annak az embernek, akinek vannak olyan közösségei, ahová tartozhat! De milyen is egy jó közösség? Olyan, ahol elfogadnak, ahol számítanak rám, ahol feladatom van, ahol jó lenni, ahová jó tartozni!

A jó közösség az, ami építően hat rám, ahol egymást a jóra buzdítjuk, és nem a rosszba húzzuk le a másikat. Sok olyan közösség van, ami rosszba viszi a tagjait. Sokszor nehéz ellenállni egy csoportban közösségben egy erős, hangadó embernek akkor, amikor rosszra csábítja a többieket. Mert hát az a vagány, aki dohányzik, aki többet bír inni, vagy már többféle anyagot kipróbált... vagy nem?

A közösségek, ahová tartozunk, árulkodnak rólunk. Leginkább talán a legközelebbi barátunk, akiben igazán megbízunk.

A **barát** az az ember, aki akkor is szeret és elfogad, ha igazán megismer. Jó dolog, ha igazán lehet számítani rád, és ha igazán számíthatsz a barátodra! Vigyázz rá, és ápd a barátságot, mert ritka kincs az igaz barát! Így ír erről a Példabeszédek könyve: „*Van ember, aki bajba juttatja embertársait, de van olyan barát, aki ragaszkodik a testvérnél. Az olaj és a jó illat vidámít, de a jó barát lélekből jövő tanácsa is.*” (Péld 18, 24. és 27, 9)

A barátság szövetség, a barátság elköteleződés. Meddig felelős az ember a barátjáért? Mindig ki kell tartani mellette, még ha mások el is fordulnak tőle... És miközben kitartasz a barátod mellett, **jó néha tükröt tartani**. Az igaz barát nem azt mondja, amit hallani szeretnél. Nem azt szajkózza, ami miatt nem kell esetleg szembe fordulni a másikkal. A barátok egymás lelkiismeretei is lehetnek, olyan tükrök, amik megmutatják a másiknak, ha nem jól döntöttek, és segítenek megtalálni a helyes utat. Két ember beleviheti egymást a rosszba, de akár segítheti a jóban is!

Felelősek vagyunk egymásért. Talán jobban, mint gondolnánk!

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **1Sám 18, 1-4.** Az Ószövetség gyönyörű példája Dávid és Jonatán barátsága. Elméletileg ellenségnek kellett volna lenniük, mégis barátok lettek, mert volt egy pont, ahol megkedvelték egymást, és segítettek egymásnak, amiben csak tudtak. Életük összeforrt, és felelősséget vállalva egymásért segítettek egymást, amíg csak lehetett. Kölcsönös tisztelet, odafigyelés, szeretet és megbecsülés: ezek lehetnek az igaz barátság alapjai!
Ha elolvassátok a történetet és Sámuel könyvéből a környező fejezeteket, mit láttok, milyen tényezők nehezítették Dávid és Jonatán között a barátság kialakulását és fennmaradását?
2. **Jak 4, 4.** Jakab a világgal való barátságot az Istennel való ellenségeskedést írja le. Mit jelenthet ez? Próbáljátok olyan élethelyzeteket keresni, ahol megmutatkozik ennek az Igének az igazsága: ha valaki a világi értékek szerint él és dönt, az nem kedves Istennek?

III. Feladattár

1. Készíts naplót! Egy héten át jegyezd le minden nap azt, hogy aznap milyen közösségben fordultál meg! Írd le, hogy érezted magad ott, hogyan viselkedtél? Volt-e olyan helyzet, amiben különösen jól, vagy rosszul érezted magad? Milyen szerepet töltöttél be általában ezekben a közösségekben?
2. Gyűjtsétek össze azokat a közösségeket, amikbe beleszületünk és azokat, amiket magunk választhatunk ki életünk során!
3. Sorold fel, mik azok az adottságaid, „ajándékaid”, amiket egy közösségben kamatoztatni tudsz? Hogyan tudod azt a közösség javára fordítani?
4. Keressetek olyan bibliai történeteket, amelyek jól működő közösségeket, családokat és barátságokat mutatnak be! Próbáljátok közösen megfejteni, mitől működtek ezek jól?
5. Alkossatok párokat! A teremben vezesd végig csukott szemű társadat. Utána cseréljétek szerepet! Beszéljétek meg, ki mit élt meg a játékban!
6. Készítsetek kollázst arról, milyen barátot szeretnél a magad számára, illetve te milyen barát lennél legszívesebben! Engedd szabadjára a fantáziádat, használj minél több anyagot, színt, formát! Igyekezz arra, hogy a színek, formák és anyagok az érzéseidet fejezzék ki! Próbálj konkrét élethelyzeteket is felsorolni, mikor hogyan reagál jól egy barát egy adott élethelyzetre.

6. MI ÉS MÁSONK: ÉLET A CSALÁDBAN, A SZÜLŐK TISZTELETE

I. Gondolatok a témáról

Az emberi közösségek alapsejtje a **család**. Ha jól működik, akkor életünk nagy öröme: van, ahol szeretnek és elfogadnak, ha rosszul működik, akkor a poklok-pokla.

Mitől jó vagy rossz egy család? Talán az a jó család, ahol sok a pénz, vagy ahol nincs soha veszekedés? Mindkettő ritka...

Család az a hely, ahol nem csak egy helyen töltenek emberek időt; nem csak együtt esznek, egy helyen alszanak, vagy együtt tévénének, hanem például beszélgetnek egymással. Odafigyelnek a másokra, ismerik és szeretik egymást.

Enélkül ugyanis lehetetlen tisztelni a másikat: akit nem ismerek és nem szeretek, azt legfeljebb félelemből tudom tisztelni.

Lehet, hogy **élesebben látod mások hibáit**, mint a sajátodat! Ezért olykor kíméletlenül meg tudod mondani, kinek miben kellene változnia! Nem biztos, hogy ezt mindenki értékeli. Még akkor is, ha igazad van, vigyázz arra, hogy fogalmazod meg a véleményedet. Ha bántóan beszélsz vagy állandóan indulattal, akkor mindegy mit mondasz, nem fognak meghallgatni. Ha mindig mások orra alá dörgöljük azt, mi a hibájuk, mit csinálnak rosszul, akkor meg fognak sértődni. A megbántások pedig elszigetelik egymástól az embereket.

Mikor kértél utoljára bocsánatot azoktól, akiket megbántottál? És tőled mikor kértek bocsánatot? Talán az egyik legnagyobb emberi erény, ha beismerjük azt, amiben hibáztunk, és igazán bocsánatot tudsz kérni akkor is, ha a másikat nem érzed megbánónak vagy nyitottnak feléd. Mert azokat tudjuk leginkább megbántani, akik a legközelebb állnak hozzánk.

Nem ezt vártad, nem így mondták.

Mást ígért a szív és mást a száj.

Megint tél van, megint fázol.

Pedig azt mondták, hogy jön már a nyár...

Hogyan tudnál tovább lépni,

Amibe' hittél, az már nem a tiéd

Hogy lehetne bekötözni azt a sebet,

Ami szíveden ég.

*Homokba kell írni a szót, ami annyira fáj.
Hagyni kell, hadd vigye a szél!
Homokba írni a bűnt, amivel megbántott más.
Mielőtt megjegyezhetnéd.*

*Oda kell menni, megölelni,
Akkor is, ha nem te vagy a hibás!
Odamenni, esélyt adni, elengedni minden tartozást!*

(Pintér Béla: Homokba írva)

Talán azért **a legnehezebb tisztelni a szülőket**, mert nehezen adják meg azt a szabadságot, amire igazán szükséged van. Hidd el, sokat aggódnak érted, hogy jól tudsz-e majd élni a szabadsággal. Nem benned nem bíznak, hanem a saját félelmeik sokszor erősebben hatnak rájuk minden másnál. Légy türelmes! Hátha még ők is meg tudnak változni, miközben te magad is változol, növekszel a türelemben és a szeretetben. Az ötödik parancsolatban azt olvassuk, hogy ígéretet ad Isten a szülők tiszteletére vonatkozóan: „...hogyan hosszú ideig élj a földön...”. A generációk tartós, békés egymás mellett élésének feltétele a kölcsönös tisztelet. Ennek a rád eső részének megtartására igyekezz szüntelenül!

Kölcsönös tisztelet: ez a kulcs. Kölcsönösen el kell hordozni egymást. Hiszen szülőnek és gyereknek egyaránt lehetnek nehéz napjai, és mindannyian tudunk elviselhetetlenek lenni. Még jó, hogy a szeretet tényleg erősebb lehet minden más állapotnál, viselkedésnél vagy erőnél!

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **Péld 29, 23.** A kevélység megalázáshoz vezet, de az alázatos lelkűt tisztelet övezi. Akár egy életprogram is lehetne ennek az Igének a megvalósítása! Lehetséges, hogy alázattal kellene hozzáállnunk kapcsolatainkban másokhoz? Hogy csak akkor leszünk mi magunk is tisztelhetőek, hogyha alázatosak vagyunk? Akkor is legyünk alázatosak, ha a másik fél nem az? A tisztelet ránk eső része mindig tőlünk kéretik számon, akárcsak az alázat, ami egy döntés eredménye lehet: döntés arról, hogy én megteszek mindent az adott kapcsolatért, ami tőlem telik!
2. **Ef 6, 1-4.** Ahogyan ez a szakasz is mutatja, a tisztelet csak kölcsönös alapon működhet jól. Szülők és gyerekek viselkedése kölcsönösen hat egymásra, ezért oda kell figyelnie mindenkinek a saját oldalára: a szeretet megélésére a

tiszteleten keresztül is. Csak akkor részesülhetünk Isten ígéreteiben, ha ezen az úton járunk a szülő-gyerek kapcsolatot tekintve!

III. Feladattár

1. Elevenítsétek fel mindazt, amit az etika alapmodulban az 5. parancsolat kapcsán tanultatok! Milyen területekre vonatkozhat az életben a családon kívül is?
2. Alkossatok olyan jeleneteket, szituációkat a csoporttal, amelyek tipikusan meg szoktak történni egy családban, és ami miatt nehéz tisztelni a szülőket!
3. Alkossatok olyan jeleneteket, szituációkat, amikor a gyerekek viselkedése és hozzáállása lehetetleníti el a kölcsönös tisztelet megvalósulását.
4. Készítsétek el a „szülők tízparancsolatát”. Mi az, amire leginkább figyelniük kellene a gyermekekkel való kapcsolat során?
5. Fogalmazzátok meg ugyanígy a „gyerekek tízparancsolatát” is a szülőkkel való kapcsolatra nézve!
6. „Levél szüleimnek” – írjatok egy képzeletbeli levelet szüleiteknek! Ezt nem kell nekik odaadni, sem a tanároknak megmutatni! Igazából az lenne a lényeg, hogy fogalmazzd meg mindazt, amiért hálás vagy, és azt is, ami fáj velük kapcsolatban. Írd le, mi az, amit máshogy csinálnál, mi az, amit ugyanúgy tennél majd saját gyermekeiddel, mint ahogy ők tették veled? Fontos, hogy adj időt magadnak átgondolni azt, amit leírsz. Az osztályban annyit ossz meg a levélből társaiddal, amennyit szívesen elmondasz nekik!
7. Készüljete a következő órára 5-8 perces kiselőadásokkal, beszámolókkal egy-egy olyan élethelyzetről, ahol valakinek döntést kell hoznia és vállalnia kell érte a felelősséget!

7. MI ÉS MÁSOK: AZ ÖNÁLLÓ ÉLET KEZDETEI

I. Gondolatok a témáról

Önálló élet = szabad élet? A szabadság lényege az, hogy végre nem kell tekintettel lennem másra?

Biztosan vágytok már arra, hogy majd egy napon önálló életet éljete, és ne szóljon bele senki abba, mikor keltek fel reggel, mit csináltok, hova mentek, kivel lógtok együtt.

Önállóság = szabadság = teljes felelősség önmagadért. Ezt a harmadik elemet ritkábban szoktuk hangsúlyozni. Aki önálló és önálló döntéseket hoz, az teljesen felelős is azokért. Sok felnőtt sem képes persze erre, de ez még nem jelenti azt, hogy követni kellene a példájukat.

A felelősségvállalás nehéz, mert sokat kell gondolkodni, mérlegelni. Sokszor utólag jut eszünkbe egy olyan szempont, aminek fényében egész döntésünket megváltoztattuk volna! A döntéseket tanulni kell! A felelősségvállalást is! Felelősek vagyunk elsősorban magunkért, és aztán másokért is.

De **hogyan kell jó döntéseket hozni?** Íme egy modell arra, hogyan hozható jó döntés:

„A felelős döntéshozatal eljárási modellje a következőkben foglalható össze:

- (I) A döntési helyzet megformálása az etikai normák azonosítása, az érintett szereplők feltérképezése, valamint a célok és alternatívák meghatározása által.*
- (II) Az alternatívák párhuzamos kiértékelése az etikai normák, a döntési célok és az érintett szereplők nézőpontjából.*
- (III) Annak az alternatívának a választása, melyeknek a legrosszabb értéke jobb, mint az összes többi alternatíva legrosszabb értéke.*

A felelős döntéshozót az jellemzi, hogy képes több nézőpontból is értékelni a szóba jöhető cselekvési lehetőségeket és optimális kompromisszumra törekszik a különböző értékdimenziók között.” (Zsolnai László: Felelősség és döntés)

A való élet persze ennél egyszerűbb és gyorsabb döntéseket vár tőlünk. Boldog az az ember, aki felfedezi és használja azt a lehetőséget, amit Isten ad nekünk az **imádságban**: kérhetjük tőle a vezetést, a világosságot, a bölcsességét, a Szentlélek útmutatását döntéseinkben is!

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **2Sám 11-12.** Az önálló életben döntéseket kell hoznunk, aminek a következményeiért vállalunk is kell a felelősséget. Ezt nagyon sokan nehezen értik meg még akár felnőttként is. A felelősség alól látszólag ki lehet bújni, miközben előbb-utóbb utolér mindenkit tetteinek a következménye. Dávid is talán azért tette, amit tett a történetben, mert azt gondolhatta, nem lesz következménye annak, amit tesz.
2. **Ézs 11, 3-4.** Ézsaiás próféta úgy mutatja be a Messiást, mint aki igazságosan dönt, és jó döntésekben vezeti a népét. Döntéseinknél, útkereséseinknél lehet számunkra is útmutató Isten vezetésének, akarátának a megértése, ami a legjobb út lehet a számunkra.

III. Feladattár

1. Mutassátok be az elkészített kiselőadásaitokat! Vitassátok meg, hogyan lehet az adott helyzetben jó döntést hozni!
2. Mi a jó döntés kulcs? Próbáljátok összeállítani, mire kell ügyelnie annak, aki jó döntéseket akar hozni! Használjátok a tankönyvben szereplő döntéshozatali modellt.
3. Keressetek olyan bibliai történeteket, amikor valaki jó döntést hozott és vállalta is a felelősséget. Keressetek olyat is, amikor megpróbált valaki kibújni a felelősség alól!
4. A felelős döntéshozatal fenti modellje alapján próbáljátok egy mindennapi döntéshelyzetet modellezni! Mennyire van összhangban mindez azzal, ahogy a mindennapokban döntést szoktatok hozni?
5. Az önállóság arcai: alkossátok meg az önállóság szobrát! Különböző anyagok felhasználásával alkossátok meg a szobrot, miközben megfogalmazzátok, milyen előnyei és nehézségei vannak annak, ha az ember önálló lehet.
6. Az önállóság öröme: írjatok verset, dalt arról, miért jó önállónak lenni? Miért várjátok a felnőttkort, amikor egyre inkább önállóvá válhattok majd?

8. MI ÉS MÁSOK: A GYÜLEKEZET ÉS AZ IFJÚSÁGI CSOPORT

I. Gondolatok a témáról

- *Te jársz ifibe?*
- *De mi az az ifi?*
- *Tudod, a gyűliben van az ifi!*
- *Hm?*
- *Református gyülekezet és ifjúsági bibliaóra, vágod?*
- *Ja, vágom! Nem, nálunk olyan nincs*

Aki átélte már, tudja, milyen **jó egy jól működő élő gyülekezetbe járni**, ahol vannak fiatalok, ott vannak a barátaid is, izgalmas és érdekes dolgokról beszélgethettek, érthető az, amit a lelkész beszél, vasárnap egy helyen ülhetek (mondjuk a karzaton) a templomban, és mindig történik valami érdekes. Akinek nem volt még alkalma-, vagy nincs lehetősége rá, hogy átélje ezt, az talán nem is tudja, miből maradt ki!

Mitől jó egy gyülekezet? Mitől jó egy ifi? Erre csak te tudod a választ! Nekem akkor, ha azt érzem, itt szeretnek és elfogadnak. Ha azt érzem, rólam is van szó! Ha nem kell mindig beszélni, lehet hallgatni is, de ha akarom, mindig szabadon elmondhatom a véleményemet. Van egyáltalán ilyen hely?

Ha most van számodra ilyen hely, legyél érte hálás! Ha most nincs, keresd a közösséget, talán az elkövetkezendő években lesz lehetőséged egy olyan református közösségbe tartozni, ahol örömmel fogadnak téged, és otthonra lehatsz!

A gyülekezetben azért jó, mert együtt épülhettek a hitben. Együtt lehet örülni, nevetni is és akár sírni. Lehet osztozni egymás örömében, és így az megsokszorozódik. És lehet megosztani a fájdalmat, és így az már nem lesz annyira kínzó. Lehet imádkozni egymásért, és megtapasztalni azt, hogy az imának valóban ereje van! És lehet szolgálni a közösségben, hogy megtanuljuk: nem csak magunkért vagyunk a világon, hanem azért is, hogy másokért tegyünk. Ez a szeretet megértése.

És arról, hogy milyen az, amikor egy gyülekezetben jó lenni, mert válaszokat kaphatunk a kérdéseinkre, álljon itt egy kis történet:

„Ma ismét a karácsonyi szerzetes prédikált. Edwin megkérte, hadd telessünk fel neki néhány kérdést. John atya ugyan fáradtnak és kimerültnek látszott, ám amint ott ült velünk szemben, arcáról olyan fény sugárzott, mintha valaki egy reflektorral világította volna meg. Az első kérdést Mrs. Flushpool tette fel:

- Igen csak hiányoltam, tiszteletes úr – elnézést, de szentírásbeli meggyőződése alapján, nem szólíthatom őt „atyának” –, hogy legutóbbi látogatása alkalmával egy szóval sem említette, milyen kemény Isten ítélete a testi bűnök felett. Értsem ezt úgy, hogy ön nem tartja magát bűnösnek?
- John atya elmosolyodott.
- Jaj, dehogynem, én egy szemétláda vagyok – mondta lelkesen –, de átélem, hogy bűneim megbocsáttattak. Tudja, Isten szeret engem is, meg Magát is. A megváltás az Ő ötlete volt, nem a mienk. (...)
- Magam sem tudom, hogyan történt, de valahogy felálltam. Amikor beszélni kezdtem, úgy éreztem magam, akár egy hatéves kisgyerek.
- Nem akarok meghalni!
- Én sem – felelte John atya. – Az élet nagyon jó is lehet. Szerintem Jézus sem akart meghalni. Biztos vagyok benne, hogy szerette a barátait, a családját, a természetet, a nevetést, a könnyeket, a munkát.
- De hát a menny az egész olyan nem is tudom
- Hogy hívják önt?
- Adrian.
- Adrian, mi az, ami érdekli önt? Úgy értem, ami tényleg érdekli.
- A krikett – feleltem anélkül, hogy belegondoltam volna, tényleg így van-e. Egyszerűen kicsúszott a számon.
- Nos – folytatta John atya –, egészen biztos vagyok, hogy az ön számára az Úr legalább olyan érdekessé, izgalmassá és élménytelivé akarja tenni a mennyet, mintha egy évszázadon át játszanánk Ausztrália ellen. A felesége ül maga mellett?
- Anne mosolyogva bólintott.
- Ha Adrian hirtelen rosszul lenne, és már nem sok választaná el a haláltól, tudná, mit csinálna, kedvesem?
- Igen – nevetett Anne –, gyorsan felcsatolnék rá két lábszárvédőt.
- Úgy éreztem magam, mintha valaki egy dohos szobába friss levegőt engedett volna.”

(Adriann Plass: Egy kegyes kétbalkezes naplója.)

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **ApCsel 2.** Az első gyülekezet születéséről a pünkösdi történetben olvasunk. Olvassátok el és közösen beszéljétek meg, miben látjátok az első keresztyén gyülekezet erejét? Miért olyan vonzó, miért terjed olyan gyorsan és dinamikusán a keresztyénség?
2. **ApCsel 4, 32.** Érdekes oldala az első gyülekezet életének a vagyonszövetség. Mit gondolsz erről? Ez ebben a formában nyilván nem működik napjainkban egy gyülekezetben, de milyen vonatkozásai lehetnek mégis aktuálisak a mai gyülekezetek számára? Szerinted beszélnek-e a pénzről a református gyülekezetekben? Szól-e erről prédikáció olykor? Hogyan kellene jelen lennie ennek a kérdésnek a gyülekezeteinkben?

III. Feladattár

1. Osszátok meg egymással pozitív vagy negatív gyülekezeti tapasztalataitokat!
2. Mi a véleményetek a tankönyvben lévő történetről? Mit jelenthet a záró kép: „Úgy éreztem magam, mintha valaki egy dohos szobába friss levegőt engedett volna.”
3. Milyen lehetett az élet az első keresztyén gyülekezetben (ApCsel 2), hogy érezhették ott magukat az emberek? Miben lehetnek mások a mai gyülekezeti tapasztalatok?
4. „Ha én lennék a lelkész...”: Játsszunk el a gondolattal, mit tennétek másként, ha ti lennétek otthoni gyülekezetek lelkészei? Próbáljatok minél több konkrétumot összeszedni!
5. „Ha én lennék a püspök...”: ugyanezt képzeljétek el, ha egyházi vezetői pozícióban lennétek! Mit tennétek másként? Milyen ötletekkel segítenétek, hogy több fiatal járhasson és érezhesse jól magát a gyülekezetekben?
6. Gondoljátok át otthoni gyülekezetetekre nézve az alábbi kérdéseket és válaszoljatok rá őszintén:
 - a. Milyen most a közösség?
 - b. Milyen lehetne?
 - c. Mit tehetek én ezért?

9. ERKÖLCS A SZERELEMBEN

I. Gondolatok a témáról

Erkölc és szerelem – mi köze a kettőnek egymáshoz? A szerelem szabad, mi szükség van hozzá erkölcsre? Szerelmesek leszünk, nem tehetünk ellene semmit... Sokan így vélekednek. Te mit gondolsz erről?

A Biblia viszonylag keveset beszél a szerelemről. A Biblia lejegyzésének korában nem töltött be ennyire központi jelentőséget, mint ma. És bár a szerelem szóval nem találkozol sokszor, mégis sok szó esik az emberi kapcsolatokban (és így a férfi-nő közötti kapcsolatban is) a felelősségről.

Isten nem ítéli el a szerelmet, sőt, az Ő ajándéka az. De mint ajándékkal, jól kell bánni, meg kell becsülni. Igen, az ember szabad abban, hogy mit érez, és nem lehet parancsolni a szívnek. De annak már igen, hogy mit valósít meg abból, amit érez! A szerelemben ugyanis nem csak rólam van szó, hanem a másikról is!

Mi a szerelem? Ismerjük meg a leggyakoribb válaszokat és a biblikus álláspontot is:

1. Platonista válasz

„Álmodozz és gondolj szépeket!” Ez lehetne a platói szerelem jelszava. Maga Plátón írta majdnem két és fél ezer évvel ezelőtt:

„Csillagokat nézel, szép csillagom, ég ha lehetnék két szemedet nézném csillagok ezreivel.”

(Szabó Lőrinc fordítása)

Szerinte a valóság az ideák világa. Amit mi érzékelünk, az csak árnykép. Ennek nyomán tanítja Aquinói Szt. Tamás a 13. században: A lelki magasabb rendű, mint a testi. A lelki és a testi – a mennyei és a földi – élesen szétválnak egymástól.

2. Romantikus (fatalista) válasz

A szerelem rajtunk kívül álló hatalom, amely akaratunk ellenére magával ragad.

„A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem,
Beleestem, benne vagyok...”

(Petőfi)

3. Materialista válasz

A szélsőséges materialisták „megtalálták” a „szerelem-anyagot”:
C6H5- CH (NH2) – CH3 (phenilacetilamin).

„Olyan vagy nekem, mint egy ízletes sonkás zömlé. Arra kellesz, hogy kielégüljek veled.”

„Ha megunom a sonkás zömlét, jöhet a sajtos omlett.”

A hűségnek – ebben a szemléletben – nincs semmi értelme.

Mit tanít a Biblia a szerelemről?

a) *A Biblia nem plátói, hanem testi szerelemről beszél.*

„Domború csípőid ékszerekhez hasonlók...

Tested búzahalom...

Két melled, mint két őzike...

Nyakad elefántcsonttorony...

Szemeid hesbóni tavak...

Orrod, mint a Libánon tornya...”

(Énekek 7,1 -10)

b) *A Biblia nem romantikus szerelemről beszél.*

Amikor Belsazar király delíriumos állapotban titokzatos írást lát a szemközti falon, a próféta, aki az írást elolvassa neki, ezt mondja: „... azt az Istent, akinek a kezében van az életed, és minden utad, nem dicsőítetted...” (Dán 5,22-23).

A Biblia szerint sorsunk Isten kezében van,

- nem a csillagokban – ahogyan az asztrológia tanítja;
- nem a génekben – ahogyan Szondi sorsanalízise tanítja,
- nem ismeretlen és rajtunk kívül álló hatalmak, pl. a szerelem szeszélyében, ahogyan a romantikus szerelmesek gondolják.

c) A Biblia nem materialista módon beszél a szerelemről, mert szerinte az ember nem csak anyag (a föld porából formált lény, mint az állatok), hanem Isten képe (1 Móz 1, 27). Ezért szerelemben és házasságban Isten lényét kell tükröznünk. Hogy ezt tehesük, szakítanunk kell az önzéssel, mert Isten lényege a szeretet (1 Jn 4, 8).

Az isteni szeretet (agapé)

- feltétlen elfogadás (akkor is, ha öreg és beteg lesz);
- feltétlen odaadás (életét adja...);
- független a hangulattól és az érzelmektől – TETT;
- független a másik viselkedésétől és viszonzszeretetétől is;
- nem „én”-, hanem „te”-központú, és ezért személyes.

A Biblia a szerelmet a halálhoz és a sírhoz (a kemény, sziklába vájt sírhoz) hasonlítja (Énekek 8, 6). Isten irántunk való szeretete (szerelme) is a halálban és a sírban lett nyilvánvalóvá számunkra (Róm 5, 8).

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **Énekek 2, 7.** Klasszikus bibliai hely arról, hogy a szerelem jó dolog, ugyanakkor óvatosnak is kell lenni. Mintha a szerelemnek lenne saját akarata, és ő majd felébred, amikor annak az ideje van. Ezek szerint hagyni kell az eseményeket az életünkben, hadd történjen, aminek történnie kell. Ha a szerelem felébred, akkor azt úgyis észrevesszük. Mit jelenthet ez a túl korán való felébresztés? Valami kényszert, nyomást például hogy már mindenkinek van valakije, csak nekem nincs? Minden esetre jó tudni, hogy a szerelem Isten ajándéka, és neki van hatalma jókor, jó időben adni, illetve erőt adni jó, felelős döntések meghozatalára – még szerelmes állapotban is.
2. **1Kor 15, 33.** A jó erkölcsöt megrontja a rossz társaság. Mindenki önmagért felelős elsősorban, és azért is, hogy milyen hatásoknak enged az életében. Vigyázz, mert akár a szerelem kérdésében is kerülhetsz olyan emberekkel kapcsolatba, akik egész mást gondolnak szerelemről, boldogságról, mint te és mint a Biblia. Ne legyen a rossz társaság hatással rád, inkább képviseld te mindenhol azt az igazságot, amit megismertél a Bibliából.

III. Feladattár

1. Alkossatok külön fiú és lány csapatokat. Egy nagy papírra készítsetek két oszlopot és gyűjtsétek össze, szerintetek mit várnak a fiúk és a lányok egy szerelmi kapcsolattól? Ha elkészült, mutassátok meg egymásnak a táblázatot. Hasonlítsátok össze, miben volt hasonló, hol voltak a legszembetűnőbb különbségek?
2. Szerintetek miben tartoznak egymás felelősséggel azok, akik szerelmesek egymásba?
3. Beszélgetsetek róla: Miért fontos a hűség és az elköteleződés egymás iránt a szerelemben? Milyen sebeket lehet okozni a másiknak hűtlenséggel, megbízhatatlansággal?
4. „Ki mondja meg, mi a helyes?” – próbáljátok összeállítani azokat a legfontosabb tanácsokat, ötleteket, amit keresztyén fiataleknak szem előtt kell tartani, ha párkapcsolatba kezdünk!
5. Olvassátok el a 2Sám 11-12-t. Mely pontokon nem vállalta Dávid a felelősséget tettéért? Miben más ez a szituáció ahhoz képest (döntés és felelősség szempontjából), amiben ma élünk?

10. KONFLIKTUSOK ÉS KRÍZISEK AZ EMBER ÉLETÉBEN

I. Gondolatok a téma kapcsán

Konfliktus – krízis – harc... talán szívesen kitörölnénk ezeket a fogalmakat és a hozzájuk kapcsolódó történéseket az emberi életből, ha tehetnénk! Mégis, mindezek át meg átszövik életünket. Nem létük tehát a kérdés, hanem hogy hogyan is küzdünk meg velük?

Figyeljük meg az alábbi meghatározásokat, miben mondanak újat számunkra a már ismert fogalmakról?

„A krízis olyan veszélyhelyzet, amit az ember a korábbi problémamegoldó stratégiáival képtelen megoldani. A kínai abc-ben a veszély és az esély jelekből tevődik össze, ami jelzi a krízis kimenetelének kétarcúságát (a veszteség és a fejlődés lehetősége is).”

„A konfliktusnak többféle formája létezik. A leglátványosabbak a személyközi konfliktusok, de léteznek súlyos belső konfliktusok is. Ilyenkor az emberben össze nem egyeztethető ellentétes erők és motivációk egyidejűleg hatnak.”

„A kudarc a tevékenység sikertelenségekor, a célélérés megghiúsulásakor átélt negatív érzélem. Ha a vizsgált személy tényleges teljesítménye nem éri el a tapasztalatok alapján kialakított igényszintet, az eredményt kudarcként értékeli.”

(Balogh Éva: Pszichológiai kislexikon)

Ha valaki folyamatosan kudarcokat él át valamiben, akkor kedvét szegi abban a dologban. A siker ezzel ellentétben ösztönöz, és úgy érezzük, boldoggá tesz. Csak az a boldog akkor, aki sikeres? Talán ennél árnyaltabb a kép.

Jézus a Hegyi beszédben beszél arról, hogy szerinte kik a boldogok (Mt 5, 3-12). *Látszólag nem azok, akiknek sok okuk lenne az öröme, boldogságra.*

Akkor ki is a boldog? Aki nem beteg soha és nincsenek fájdalmai? Aki szép, okos, gazdag és sikeres is egyszerre? Korántsem. Sokkal inkább az, aki képes megküzdni életének kihívásaival, aki felveszi a harcot, és aki közben elfogadja az életet olyannak, amilyen. Azért mert Isten ajándéka az a számára.

Az lesz igazán életképes és tud megküzdeni a konfliktusokkal is, aki felismerte, hogy egyedül magának nem megy, de Isten segítségével, benne bízva, hittel ráhatározva igen. Hiszen minden lehetséges annak, aki hisz!

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **Zsolt 42.** A zsoltáríró gyönyörű példáját adja annak, milyen az, ha az emberben belső konfliktus zajlik. Nagyon nehéz a belső háborgásaink, kétségeink idején bárkihez is fordulni, hiszen senki nem értheti meg igazán, mi zajlik bennünk. Ezért jó ilyenkor Istenhez fordulni, mert Ő pontosan lát és ért mindent. Emellett pedig fontos saját magunkban is tudatosítani: bízzál! Ne csüggedj! Veled van Istened, az Úr.
2. **Mt 14, 22-33.** A vízen járás történetében megérthetjük, mit jelent Jézusra nézni, hitből olyan lépéseket is megtenni, amik lehetetlenek. Ha valóban Isten hív bennünket, akkor nincsenek lehetetlenek. persze a kishitűség mindig reális veszély, amivel mindenkinek szembe kell néznie!

III. Feladattár

1. Soroljatok fel olyan helyzeteket, amikor sikeresen megoldottatok egy felmerülő problémát! Vajon miért sikerült felülkerekedni a bajokon?
2. Párokban dolgozva készítsetek személyleírást egy olyan emberről, aki ma sikeresnek számít. Hogyan látjátok, kívánjátok-e ennek az embernek az életét, lehetőségeit?
3. Vizsgáljátok meg, kit mond a Biblia boldognak. A boldogmondások mellett keressetek olyan bibliai személyt, aki szerintetek elégedett, boldog.
4. Keressétek közösen a csoportban a választ: milyen összefüggés lehet a sikeres és áldott kifejezések között a Biblia tanítása szerint? (Feldolgozásra javasolt Igék: Jób 12, 16; Préd 4, 4; Zsolt 1, 3; Ézs 8, 10; 2Sám 7, 29; 1Kir 2, 45; Péld 22, 9; Lk 1, 42.)
5. Milyen természetes krízishelyzetek lehetnek az életben, amire fel is lehet készülni? Vegyétek sorra az emberi életkorok, várható események szerint. Készíthettek stratégiát, ötletet arra nézve, hogyan küzdenétek meg az egyes krízisekkel! Miben lehet „előnye” egy keresztyén embernek az egyes helyzetekre nézve?

11. MINDENNAPI VESZTESÉGEINK ÉS KERESZTYÉN VÁLASZOK

I. Gondolatok a téma kapcsán

„**Volt – nincs.**” Elveszett, eltűnt. Odalett, már nem lehet visszahozni...

Kisgyermek korunkban sokszor hallhattuk ezeket a szavakat, amikor elvesztettünk valamit, vagy már nem játszhattunk valamivel, el kellett engednünk valamit. Mennyire nehéz volt ezt elfogadni kisgyermekként! Nem könnyebb később sem.

Persze **nem mindegy, mitől kell megválnunk.** Egy apróbb, értéktelenebb dologtól könnyebben megválnunk, mint ha valami a szívünkhöz nőtt...

Tárgyak, értékek, lehetőségek, idő – mindezt veszíthetünk. Veszíthetünk felvételi pontokat is, ha rosszul teljesítünk, vagy elveszíthetjük valakinek a bizalmát, amit nehéz visszaszerezni.

A Bibliában is olvasunk veszteségekről, elveszett, elvesztett dolgokról. Lukács evangéliumában 3 elveszett dologról beszél Jézus, melyek mindegyike megkerül: egy dragma, egy juh és egy fiú:

A vámszedők és a bűnösök mindnyájan igyekeztek Jézushoz, hogy hallgassák őt. A farizeusok és az írástudók pedig így zúgolódtak: „Ez bűnösöket fogad magához, és együtt eszik velük.” Ő erre ezt a példázatot mondta nekik: „Ha valakinek közületek száz juha van, és elveszít közülük egyet, vajon nem hagyja-e ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy-e addig az elveszett után, amíg meg nem találja? És ha megtalálta, felveszi a vállára örömeiben, hazamegy, összehívja barátait és szomszédait, majd így szól hozzájuk: Örüljetek velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat. Mondom nektek, hogy ugyanígy nagyobb öröm lesz a mennyben egyetlen megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igaz miatt, akinek nincs szüksége megtérésre.”

„Vagy ha egy asszonynak tíz drahmája van, és elveszít egy drahmát, vajon nem gyújt-e lámpást, nem söpri-e ki a házát, és nem keresi-e gondosan, míg meg nem találja? És ha megtalálta, összehívja barátnőit és szomszédasszonyait, és így szól: Örüljetek velem, mert megtaláltam a drahmát, amelyet elvesztettem. Mondom nektek, így fognak örülni az Isten angyalai egyetlen megtérő bűnösnek.”

Azután így folytatta: „Egy embernek volt két fia. A fiatalabb ezt mondta az apjának: Atyám, add ki nekem a vagyon rám eső részét. Erre megosztotta köztük a

vagyont. Néhány nap múlva a fiatalabb fiú összeszedett mindent, elköltözött egy távoli vidékre, és ott eltékozolta a vagyonát, mert kicsapongó életet folytatott. Miután elköltötte mindenét, nagy éhínség támadt azon a vidéken, úgyhogy nélkülözni kezdett. Ekkor elment, és elszegődött annak a vidéknek egyik polgárához, aki kiküldte őt a földjeire disznókat legeltetni. Ő pedig szívesen jóllakott volna akár azzal az eleséggel is, amit a disznók ettek, de senki sem adott neki.” „Ekkor magába szállt és ezt mondta: Az én apámnak hány bérese bővelkedik kenyérben, én pedig itt éhen halok! Útra kelek, elmegyek apámhoz, és azt mondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Nem vagyok többé méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek, tégy engem olyanná, mint béreseid közül egy. És útra kelve el is ment az apjához. Még távol volt, amikor apja meglátta őt, megszánta, elébe futott, nyakába borult, és megcsókolta őt. A fiú ekkor így szólt hozzá: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened, és nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek. Az apa viszont ezt mondta szolgálóinak: Hozzátok ki hamar a legszebb ruhát, és adjátok reá, húzzatok gyűrűt a kezére, és sarut a lábára! Azután hozzátok a hízott borjút, és vágjátok le! Együnk, és vigadjunk, mert ez az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott. És vigadozni kezdtek.” „Az idősebb fiú pedig a mezőn volt, és amikor hazajövet közeledett a házhoz, hallotta a zenét és a táncot. Előhívott egy szolgát, és megtudakolta tőle, hogy mi történik itt. Mire a szolga így felelt: A testvéred jött meg, és apád levágatta a hízott borjút, mivel egészségben visszakarta őt. Ekkor az megharagudott, és nem akart bemenni. De az apja kijött, és kérlelte. Ő azonban ezt mondta az apjának: Látod, hány esztendeje szolgálok neked, soha nem szegtem meg parancsodat, és te sohasem adtál nekem még egy kecskegidát sem, hogy mulathassak barátaimmal. Amikor pedig megjött ez a fiad, aki parázna nőkkel tékozolta el vagyonodat, levágattad neki a hízott borjút. Ő azonban ezt mondta neki: Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tied. Vigadnod és örülnöd kellene, hogy ez a te testvéred meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott.”

Igen, gyakran ilyen ez az emberi természet: **ami elveszett, azt meg kellene találni**. Nincs rendjén, ha valami egyszer csak már nincs meg. Ezért sokszor mindent megteszünk, hogy megtaláljuk, ami már nincs.

Saul király apja samarainak keresésére indul, és így csöppen bele a királlyá választás történetébe.

És mi történik, **amikor valaki mindenét elveszti**? Jóbról azt olvassuk, hogy nincstelenné lett szinte egyik pillanatról a másikra. Kemény próbatétel volt ez számára, amit Isten engedett meg neki. Mert a jólétben valaki könnyen istenhívó - így történik-e, ha nincs már semmije?

Egy ekkora veszteséget el kell gyászolni! El kell engedni mindazt, ami korábban az Övé volt. Ez pedig idő az ember életében. Először sokként hat az emberre a veszteség, aztán megpróbálja ésszel értékelni és irányítani a helyzetét. Ezután sokszor hosszan küzd vissza-visszatérő fájdalomával, érzéseivel, csüggedésével. Időbe telik, mire képes kialakítani új életritmusát, az elvesztett dolog/személy nélküli életét. Korábban az elvesztettre fordított energiákat most meg kell tanulnia más dolgokra fordítani, és ez nem könnyű.

Jób kiállja a próbát, és elfogadja, hogy Isten ad és vesz el, áldott ezért az Ő neve.

Veszteség az is, amikor elvesztegetünk valamit, amink van azzal, hogy nem használjuk. A talentumok példázatában olvasunk erről. Milyen nagy kár azért az egyért is! Ha befektette volna a szolgálta, akkor kettő lett volna belőle. Sokszor félelemből nem használja valaki az adottságait, ajándékait, amiket Istentől kapott. Pedig elég rövid a földi élet ahhoz, hogy ezt csak úgy megtehessük.

Veszteségek. Te hogy küzdesz meg velük? Hiszen mindenkit elér és mindenkit érint. Lehet, hogy miközben el kell engedj valamit, valami új kezdődik, amiben Isten ugyanúgy veled lesz, mint addig; sőt, még inkább megmutatja szeretetét, hatalmát, dicsőségét az életedben?

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **Jób 1.** Jóbtól minden elvétel. Próba volt ez a számára, amit végül kiállt. Nagyon kemény helyzetbe került, amiben nem csak az anyagi dolgokban, de kapcsolataiban is veszteségeket kellett átélnie. Nem állt mellette az sem, akire számíthatott volna (felesége, barátai), ezért talán az egyedüllét volt a legnagyobb kihívás számára. Jób története a szenvedés, veszteség ősi példája előttünk a Bibliában, a szenvedés értelmére keresi a választ.
2. **Mt 25, 14-30.** A talentumok példázata is megdöbbentő: a gazda igazságtalan lenne? Van, akinek többet ad, van, akinek kevesebbet? Van, aki tényleg részesedik az áldásokban és van, aki végül kimarad mindenből? Elgondolkodtató, hogyan tekintünk a nekünk adott talentumokra és hogyan használjuk azokat – nem arra tekintve, másnak mi van vagy mi nincs, hanem csak arra, hogy nekünk mit adott Isten és tőlünk mit vár ennek kapcsán?

III. Feladattár

1. Beszéljétek meg: mi jut eszetekbe erről a szóról: veszteség. Milyen érzéseket vált ki ez bennetek?
2. Mit éltetek meg akkor, amikor valamit el kell veszíteni? Miért nehéz egy ilyen helyzet? Osszatok meg egymással ilyen helyzeteket!
3. Párokban próbáljátok keresni a választ arra, milyen válaszokat adhat a Biblia olyan helyzetekben, amikor az ember mindennapi veszteségeket él át! (Például Jób 5, 18; Hós 6, 1; Zsolt 23; 2Kor 1, 4)
4. A tankönyvben lévő bibliai történetek értelmezésével próbáljátok megérteni, milyen lehetőségek nyílnak az ember számára egy veszteség kapcsán.
5. Gondoljátok végig: vannak-e / voltak-e Istennek veszteségei? Mit adott fel Jézus, amikor a földre jött, hogy megváltsa az embert.

12. SZEMBEN AZ ELMŰLÁSSAL: ÖNGYILKOSSÁG, HALÁL, A HALÁLTÓL VALÓ FÉLELEM ÉS KERESZTYÉN VÁLASZOK

I. Gondolatok a témáról

Halál – elmúlás - gyász. Nem túl kellemes témák, de mindannyian szembesülünk vele egyszer. Hogyan gondolkodnak ezekről a dolgokról nálatok otthon, a családban? És hogyan gondolkodsz Te magad erről?

Korábban az élet természetesebb velejárójának tartották a halált is. Így megélték az élet rendjeként, ha valaki meghalt. Az ókori népek legtöbbször az érzelmek erőteljes, külső kifejezése és a vallási meghatározottság állt a középpontban. A halottkultusz a legtöbb helyen bevett szokás volt, kivéve az egyistenhitű vallásokat, (pl. zsidóság). A halott hangos siratása, a jajveszékelés elsősorban a halál démonának elijesztésére, elűzésére szolgált. További rítus volt a zsákruha felöltése (ez a hétköznapiétől eltérő, durva anyagból készült öltözet volt). Gyakran a ruhájukat is megszagatták megtört, megszaggatott lelki állapotuk kifejezésére az emberek. Hamut és port szórtak fejükre megalázott, meggyötört állapotuk kifejezésére. A gyász állapotához gyakran tartozott a böjt is.

A 20. századra az ember kiszorította életéből a halált, ami egyre kevésbé számít természetes folyamatnak. A haldokló izolálódik, a halált is kizárja az ember az életéből. A halál ilyen értelmű tagadása, kizárása veszélyes lehet a gyász szempontjából. A gyász manapság tabu, Amerikában sokszor egy temetés olyan, mint ha egy partira mennénk. A halál, mint téma ellenben nagyon népszerű, filmek és művészeti alkotások gyakori témája.

És miközben az élet egyre komfortosabb, hosszabban és kényelmesebben élhetjük az életünket, egyre nő azoknak a száma, akik nem találják önmagukat, céltalanok, értéktelennek érzik életüket. Akik eldobják maguktól az életüket, végső elkeseredésükben nem látnak más kiutat. Sok dolog megbetegítheti az embert, eltorzíthatja a lelki látását, beszűkítheti a gondolkodását, amiért eljuthat ilyen szomorú döntésig. Sokszor a környezet nem veszi komolyan, vagy hanyagolja el azt az embert, aki öngyilkossági kísérlettel próbálja felhívni magára a figyelmet.

A halált, a gyászt természetes módon kezeli a Biblia, beszél róla, de azt is felmutatja, hogy nem a halálé az utolsó szó. (Az ehhez kapcsolódó Igeszakaszokat a „Kapcsolódó Igék” részénél találod.) Az örök élet, feltámadás reménységében beszélhetünk a témáról, tudva azt, hogy az élet Isten ajándéka, amit egyedül Neki áll jogában visszavennie. Ugyanígy Ő adhat örök életet is bárkinek- hitünk szerint mindazoknak, akik Jézus Krisztusban hisznek.

A gyászoló ember sokszor szembesül a halál visszafordíthatatlanságával, ezért merülnek fel **vallási kérdései**: tipikus, hogy ha addig nem is, a gyászban az emberek feltesznek kérdéseket a túlvilági élettel kapcsolatban:

- *„Odafenn majd viszontlátjuk egymást...” – tipikus mondat, mely szükséges a gyászoló reményének megmaradásában.*
- *Mások ezt mondják: „Rövid, egyszerű temetést szeretnénk...” – ez az elfojtás mottója, hiszen az elhunytak már jó, mi meg, az itt maradtak nem számítunk. Így nem kell szembesülni mindazzal, ami bennünk zajlik, ami minket érint.*
- *„Az utolsó ítélet...” – felmerülhet ez a kérdés is, különösen, ha az elhunytat elítéli a gyászoló korábbi életmódja miatt. Menny vagy pokol? Örök élet vagy örök halál?*

Mi a te kérdésed? Hogyan állsz a halálhoz, az elmúláshoz?

Reménységünk van. És vigasztalásunk attól, aki valóban képes megvigasztalni bennünket!

„Áldott az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene, aki megvigasztal minket minden nyomorúságunkban, hogy mi is megvigasztalhassunk másokat minden nyomorúságban, azzal a vigasztalással, amellyel az Isten vigasztal minket.” (2Kor 1, 3-4)

Az élet ajándék, örülj neki, amíg adatik.

Az élet ajándék, ne dobd el!

A földi élet megismételhetetlen, használd ki a jóra minden percét!

Az élet erősebb, mint a halál, ne félj!

Az élet örök Jézus áldozatáért – hidd el!

II. Kapcsolódó bibliai Ige

Az alábbi Igék a feltámadás reménységét foglalják össze. Beszélgetsetek róla, mi-mindent tudhatunk a feltámadásról, örök életről az alábbi Igék alapján: Mt 22, 31,33; Jn 3, 16; Jn 11; 1Kor 15; 2Pét 3, 9; Jel 21, 3-4.

III. Feladattár

1. Fejezzétek be az alábbi állításokat (azt, amivel leginkább azonosulni tudtok):
 - a. „Az életem értékes, mert...”
 - b. „Most úgy érzem, nem értékes az életem, mert...”
2. Hogyan fejeznéd be ezt az állítást?
 - a. „A halállal kapcsolatban azt nem tudom elfogadni, hogy...”
3. Beszéljétek meg a csoportban, hogy mit írtatok a fenti mondatok végére!
4. Hogyan lehetséges elfogadni az elmúlást, a halálkozta veszteséget? Osszatok meg egymással személyes példákat!
5. Milyen bibliai történetekben találkozunk a gyásszal, a halállal illetve annak feldolgozásával?
6. Mit gondoltok, hogyan lehet segíteni valakinek, aki el akarja dobni magától az életét? Párokban próbáljatok ötleteket megfogalmazni, illetve azt, református keresztyén emberként milyen álláspontunk lehet az öngyilkossággal kapcsolatban,
7. Beszélgetsetek a reménységről! Milyen helyet tölt be az életetekben? Mennyire lehet a helyes hozzáállás a reménység az elmúlással, halállal szemben?

13. IRÁNYÍTÓ VAGY IRÁNYÍTOTT? VÁGYAK ÉS KÍSÉRTÉSEK

I. Gondolatok a témáról

Évekkel ezelőtt furcsa repülőgép szerencsétlenség történt az Egyesült Államokban. Egy utasszállító gépen egy kisebb műszaki hiba vonta magára a pilóta és a másodtiszt figyelmét is. Sokat bíbelődtek vele, hogy megtalálják a probléma igazi okát. Találgattak, kicsit veszekedtek is, hogy mi is történhetett. A hangrögzítőn világosan hallatszik, hogy a mondat közepén hirtelen felharsant a földközelség jelző, és pár másodperc múlva a gép lezuhant. Szinte hihetetlen, de a gép személyzetét annyira lefoglalta egy szinte lényegtelen kis hibának a megoldása, hogy elfelejtették tisztázni azt: ki is irányít most? A gép lassú süllyedésbe kezdett és végül lezuhant. Túl későn vették észre már a bajt.

Ki irányít? Sokszor ugyanúgy történnek körülöttünk is a dolgok, mint ahogy ott, azon a gépen. Sodródunk, lefoglaljuk magunkat apró-cseprő dolgokkal, és közben nem figyelünk a lényegesekre. Nem hozunk meg fontos döntéseket, és ezáltal körülményeink határoznak meg minket, esetleg mások döntenek életünk felől.

Pedig azért **kaptunk Istentől értelmet, érzéseket, akaratot**, hogy jóra használjuk! A keresztyén ember értékrendje a Biblián alapul; világos lehet számunkra, hogy mit tart jónak számunkra Isten. Világos, hogy ez olykor lemondással jár, és emiatt kemény döntéseket kell hozni. Akár úgy is, hogy a környezeted nem érti meg, vagy egyenesen ellenzi azt!

Jól teszed, ha megfontolt döntéseket hozol az életedben. És jól teszed, ha nem hagyod, hogy mások irányítsák az életedet olyan irányba, amilyenbe te igazán nem szeretnéd. Jól teszed, ha olyas Arra bízod magad, aki tudja, melyik a jó döntés, aki megbízható és tényleg szeret téged!

Vezess hűségesen, és taníts engem, mert te vagy szabadító Istenem, mindig benned reménykedem. (Zsolt 25, 5)

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **1Kor 6, 12.** Alapigazság, ami évezredek óta megállja a helyét: a szabadság lehetőség, de nem biztos, hogy tényleg jó nekem az, amit szabad megtennem. Vajon miért nehéz megállni azt, ami nem jó és nem használ nekem?
2. **Jer 10, 23.** Szintén fontos igazság, hogy az ember sokszor nem tudja uralni, irányítani lépéseit, útjait. Milyen helyzetek lehetnek ezek? Felmenthetik-e ezek a körülmények az embert a felelőssége alól?

III. Feladattár

1. Beszélgetsek párokban erről: mi a jobb, irányítónak vagy irányítottnak lenni? Melyik élethelyzetben lehet előnyös egyik vagy a másik?
2. Alkossatok 3 csoportot az osztályban. Találjatok ki a mindennapi életből egy-egy szituációt, amiben valaki irányítja a másikat. Fejezzétek ki fizikai módon ezt az irányítást, akár egy-egy madzag, kendő is összekötheti az irányítót az irányítottal. Isten arra hív bennünket, hogy mi irányítsuk az életünket az ő segítségével. Az irányított forduljon meg és nézzen szembe a háta mögött lévő személyekkel, érzelmekkel. Alakítsa át úgy a szituációt, ahogy neki a legjobb (rázza le magáról az irányítót, vagy kössön kompromisszumot velük, stb.)!
3. Beszéljétek meg: mi volt a legnehezebb az egyes helyzetekben? Ki hogyan élte meg azt a szerepet, amikor hatni próbáltak rá, és azt, amikor ő hatott másokra?
4. Írjatok rövid érvelő esszét egy keresztyén barátotoknak, aki az eljátszott történetek valamelyikéhez hasonló dilemmával küzd! Igyekeztek segíteni neki, hogy jó döntést hozhasson!
5. Keressetek olyan bibliai szakaszokat, ami bátorításul szolgálhat annak, aki a fentiekhez hasonló döntéshelyzetekbe kerül!
6. A következő téma előkészítéséhez: keress az interneten olyan honlapokat, amelyek környezetvédelemmel foglalkoznak! Találsz-e olyat köztük, amelyek a mindennapi ember számára adnak segítséget a felelősebb, környezettudatos életvitelhez?

14. AMIKOR A JÖVŐ A TÉT: KÖRNYEZETVÉDELEM A GYAKORLATBAN

I. Gondolatok a témáról

„Környezetvédelem – mi közöm nekem ahhoz?”

A környezet, ahol élünk azért olyan, amilyennek érzékeljük, mert egyrészt Isten valamilyennek megteremtette, másrészt az emberi tevékenység alakította. Ez utóbbi legtöbbször súlyos beavatkozásokat, meggondolatlan rombolást jelentett. Persze sok értékes dolgot hozott létre az emberi kreativitás a világon, de a természetes környezet megóvása ritkán volt igazán fontos szempont.

Ha **Isten adta számunkra** a környezetet, ahol élünk, akkor felelősek is vagyunk érte! Használatra adta, de jó felhasználásra, nem pedig visszaélésre. Isten – a teremtés történetében olvasható – jónak teremtette a világot. Működik, funkcionál, jó fizikai törvények és egyéb összefüggések irányítják. A teremtett világ emellett szép, csodálatos, Isten munkájáról beszél!

*Felséges Úr, mindenható s jó mindenek felett!
Tied a dicsőség, dicséret, áldás
és minden tisztelet!
Minden Téged illet, Felség, egyedül
s nincs ember, aki Téged méltón emleget.
Dicsérjen s áldjon, én Uram
kezednek minden alkotása,
különösen bátyánk-urunk, a Nap,
ki nappalt ad, világít és minket megvidámít.
Fényes ő és ékes ő és sugárzó roppant ragyogása
felséges arcod képmása.
Áldjon, én Uram, asszony-nénénk, a Hold és minden csillagok,
kiket az égre szórtál és szépek most és kedvesek és csillogók.
Áldjon, én Uram, a mi öcsénk, a Szél,
az Ég s a Lég s a Hó s a Hő s a derűs és borús idő,
kik által éltetsz mindent, ami él.
Áldjon, én Uram, hűgunk, a Víz,
oly tiszta, hasznos, jóleső, alázatos és kedves ő.
Áldjon, Uram, mi Földanya-nénénk,
ki tart és táplál minket, hogy megélnénk,*

*ki füvet hajt és gyümölcsöt terem és sok színes
virággal élénk.
Áldjon, én Uram,
minden ember, kit háborúság, baj, gyötrellem ért,
de tűr és megbocsát szerelmedért.
Boldogok, kik mindent békén viselnek,
Te nyújtasz nekik, Felség, egykoron babért.
Áldjon, én Uram,
mi nővérünk, a testi Halál,
ki minden élő embert megtalál.
Akik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak,
boldogok, akik szentséges akarathoz igazodnak,
nem tesz kárt bennük második halál.
Dicsérjétek s áldjátok az Urat,
s adjatok hálát Neki,
s roppant alázattal szolgáljatok Neki!*

(Assisi Szent Ferenc: Naphimnusz
Dsida Jenő fordítása)

Vannak olyanok is, akik úgy gondolják, harcosan kell védeni a környezetünket, akciókat szerveznek, akár tettelesen is megakadályoznak különböző építkezéseket, ipari folyamatokat. Ez figyelemfelkeltésnek nagyon jó, de a szemléletet, az igazán befolyásos emberek hozzáállását valószínűleg nem változtatja meg.

Mindenkire vonatkozik, és senki sem felelős helyettünk ezért: gondoskodni kell saját környezetünkről, vigyáznunk kell a nekünk használatra adott világ épségére. Ránk bízott, a miénk.

A teremtett világ – bár látszólag „magától” működik – egy folyamatosan **Istentől függő valóság**. Nagy ajándék, hogy tisztelhetjük Isten munkáját és mindeközben *Isten munkatársaként mi is felelősséggel tartozunk környezetünkért!*

II. Kapcsolódó bibliai Ige

1. **1Móz 1-2.** Isten teremtette a világot. A teremtés történetében az emberre bízta a gondozást, a gazda szerepének ellátását. Mi lehetett akkor és mi lehet ma az ember feladata a teremtés történetének fényében? Mire kötelez bennünket az isteni felhatalmazás, megbízatás?
1. **Zsolt 104 és Zsolt 145.** Mindkét zsoltár a teremtett világ működését mutatja be. Milyen biológiai, fizikai, kémiai folyamatokat ismerhetsz fel a leírásokban?

Milyen módon avatkozott bele az ember a természet működésébe, ami által ezek a folyamatok megváltoztak, és nem működhetnek rendeltetészerűen?

III. Feladattár

1. Beszéljétek meg párokban: szoktatok-e otthon beszélni a környezetvédelemről? Ti mit tesztek ezért a családban?
2. Készítsetek közösen egy tablót, amin felsoroljátok, hogy mi történik akkor, ha nem figyelünk oda a környezetünkre! Konkrét helyzeteket, problémákat vessetek fel! A tablót függesztétek ki az osztályban, hogy emlékeztessen titeket a kérdés fontosságára!
3. Számoljatok be arról, milyen honlapokat találtatok a környezetvédelemmel kapcsolatban, amik az ember felelősségét hangsúlyozzák!
4. Keress keresztyén értékrendű környezetvédelemmel kapcsolatos honlapokat, írásokat! Válaszd ki azt, ami leginkább tetszik, és röviden mutasd azt be az osztályban!
5. Légy egy kicsit csendben! Ha lehetőséged van, vonulj vissza a természetbe. Tölts időt csendben, imádkozva! Olvasd el a 104. zsoltárt! Jegyezd le, mit változott ki belőled! Oszd meg mindazt osztálytársaiddal, amit megértettél belőle, illetve a felmerülő kérdéseidet is!

15. ÖSSZEFOGLALÁS

I. Gondolatok a témáról

Témakörök címei	Mennyire volt izgalmas számokra (1-10)?	Mennyire érintett téged a téma (1-10)?	Milyen kérdésed maradt a téma kapcsán?	Mi volt a legfontosabb üzenete a számodra?	Egyéb megjegyzés
Mit jelent tinédzsernek lenni?					
Identitás: a testi és lelki tükör – és zavarai					
Lázadásaink					
Értékes – de mitől? Értékrendjeink					
Mi és mások: közösség és barátok					
Mi és mások: élet a családban, a szülők tisztelete					
Mi és mások: az önálló élet kezdetei					

Témakörök címei	Mennyire volt izgalmas számokra (1-10)?	Mennyire érintett téged a téma (1-10)?	Milyen kérdésed maradt a téma kapcsán?	Mi volt a legfontosabb üzenete a számodra?	Egyéb megjegyzés
Mi és mások: a gyülekezet és az ifjúsági csoport					
Erkölcs a szerelemben					
Konfliktusok és krízisek az ember életében					
Mindennapi veszteségeink és keresztyén válaszok					
Szemben az elmúlással: öngyilkosság, halál, a haláltól való félelem és keresztyén válaszok					
Irányító vagy irányított? Vágyak és kísértések					
Amikor a jövő a tét: környezetvédelem a gyakorlatban					

II. Kapcsolódó bibliai Ige

5Móz 8, 2

Ézs 41, 10

Ézs 43, 2

III. Feladattár

1. Töltsétek ki a tankönyvben lévő táblázatot! Ennek segítségével gondoljátok végig, milyen ismeretekre tettetek szert a modul során!
2. Az osztályban egy képzeletbeli egyenes mentén járjuk végig újra azt az „utat”, amit a modul során megtettünk! Melyek voltak a főbb állomások? Melyik volt az a pont, amivel még mindig küzdesz? Melyik érintett meg leginkább? Melyik volt a legviccesebb? Használj szimbólumokat (bármilyen tárgy, kövek, sálak, ruhadarabok) az egyes állomások, érzések megjelenítéséhez! Egyenként mindenki készítse el saját idővonalát, amin végigjárva bemutatja az osztálynak, hogyan élte meg az elmúlt órákat!
3. Készítsd el saját rövid, személyes hitvallásodat, amiben megfogalmazod, miért érdemesebb keresztyén fiatalként élni az életet, mint hit nélkül? Utalhatsz egy-egy olyan dologra, amit az elmúlt időszakban tanultál arról, hogyan élheti az életét a református keresztyén ember!
4. Vetélkedő: versenyezzetek, ki tud több példát felsorolni, amit tanárotok elmondott az egyes témák kapcsán? Ki emlékszik több szituációs játékra, bibliai- vagy irodalmi idézetre?

KISLEXIKON A MODUL ALAPFOGALMAIVAL

anorexia nervosa

„Szélsőséges mértékű, szándékos fogyással járó evészavar, amelyben az egyén legkisebb normális súlyának legalább 15 százalékát elveszíti.”

barát

Az ember számára olyan társ, akihez nem fizikai/rokoni kötődés fűzi, hanem lelki eredetű. A barátok tudnak egymás terveiről, támogatják egymást, ismerik a másik gyengeségeit is. Ábrahámot Isten barátjának hívják, Jézus pedig tanítványainak mondja, hogy ők a barátai.

bulimia

Olyan evészavar, ami a rohamszerű evéssel, majd önhánytatással, hashajtók alkalmazásával jár.

énkép

Az, ahogyan az egyén saját magát másokhoz való kapcsolatában értelmezi.

feltámadás

A földi élet végét jelentő halál utáni testben történő újjáéledést jelenti. Van példa a Bibliában arra, hogy valaki meghal, de feltámad, és élheti egy ideig tovább a földi életét. A feltámadás hosszabb távú formája, hogy mindenki feltámad majd az utolsó napon, nem evilági életre. A feltámadás után Isten megítéli az embereket cselekedeteik szerint, és aki nincs beírva az Élet Könyvébe, a tűz tavába vették. (Jel 20)

gyász

„Életünk legnagyobb krízise. (...) Érzés, amit valamilyen érték elvesztésének élménye vált ki belőlünk. Ezzel olyan lelki folyamat kezdődik, amely képessé tesz bennünket arra, hogy el tudjunk szakadni attól, amit elvesztettünk.”

identitás

Jelentése azonosság, énonazonosság. A személyiségfejlődés eredményeként alakul, formálódik. Az egyénnek a környezetétől való félreismerhetetlenül különböző, egyedi állapotát jelzi.

lázadozás

A fennálló renddel való szembefordulást jelenti. Az Ószövetségben a legtöbb lázadozás vallásos színezetű is (hiszen Isten rendje ellen irányul). Az Újszövetségben

a rómaiakkal szembeni lázadás és a népen belüli lázongás is előfordul, akárcsak a keresztyéneken belüli pártoskodás. A Biblia a nyugalmat, a testvérszeretetet fontosságát hangsúlyozza ilyen helyzetekben is.

szeretet (szerelem)

Az Ószövetségben a szeretet, mint főnév ritkábban fordul elő, leginkább igei alakban található meg. Első sorban ember-ember közötti kapcsolatot jelöl. Az Újszövetségben a görög nyelv három kifejezésével találkozunk: a testi vonzalommal, szerelemmel (erosz); a testvéri- felebaráti szeretettel (filia) és az isteni szeretettel (agapé).

szülő

Az apa és anya együttes említése hordozza a szülők fogalmát a Bibliában. A teremtés rendje férfi és nő kapcsolata, amelyből gyermek születik. Szintén teremtési rend, hogy a szülők gondoskodnak gyermekükről, és nevelik őt Isten akarata szerint. Csak az utolsó idők szörnyűségei közt képzelhető el, hogy a szülők gyermekeik ellen fordulnak (Lk 21, 16).

testkép

A saját testről szerzett benyomások összessége.

IRODALOMJEGYZÉK

A tankönyvben szereplő idézeteknek az alábbi helyeken nézhetsz utána bővebben:

Plass, Adrian: Egy kegyes kétbalkezes naplója.
Harmat Kiadó, Budapest, 2000.

<http://www.teremtesvedelem.hu/content/korlevel/segedanyag-kornyezeti-neveleshez>

<http://gondolkodom.hu/assisi-szent-ferenc-naphimnusz>

http://biblia.hu/a_biblia_a_hazassagrol/mi_a_szerelem